

Vladimír IRA

SPOLEČNÝ DISKUSNÍ STŮL

Projekt se rozvíjí z mé iniciativy a pod záštitou PhDr. Jany Lešikarové od prosince 2007 zkušebně a od ledna 2008 naostro.

Je to aktivita v rámci NADACE SENIO, je to živý, vyvíjející se klub v místě jejího sídla.

Naším záměrem je vytvořit přátelské prostředí pro komunikativní seniory (a nejen pro ně), kteří chtějí a mají si co říci.

Mnozí senioři (a nejen oni) si zvykli chovat se pouze jako obecnstvo přednášek a různých produkcí. Jsou navykli přijít, posadit se, poslouchat, dívat se, zatleskat a odejít.

Pro takové náš projekt není. Přišli jednou a už nepokračují. Ale seniorky a senioři, o které nám jde, přicházejí v dohodnutý den opakovaně. Včera byl dlouhý stůl kolem dokola zcela obsazen.

O některém tématu se dohodneme předem, aby k němu mohli přinést doprovodné materiály, kdo chce a kdo je má, jiná témata jsou vznesena až v průběhu diskuse. Chvillemi diskutují skupinky nad různými svými tématy a pokud některé téma zaujme mimořádně, věnují mu pozornost všichni najednou.

Ze všech letošních schůzek jsme se rozcházelí až po dvou hodinách živého hovoru.

Seniorky a senioři našeho stolu jsou inteligentní diskutující. Chápou kontinuitu a diskontinuitu událostí v průběhu času a vyměňují si názory na jejich příčiny a následky. Trápí je nejistoty a změny v různých nastaveních společnosti, se kterými nepočítali, a cítí se jimi zaskočení.

Ale témata byly i bylinky, pokojové květiny, epochy staveb, legionáři, staré pohlednice...

A co vy, vážené čtenářky a čtenáři? Založte si podobný projekt. Uvítáme meziklubovou výměnu zkušeností.

Vážení a milí čtenáři,

již sedmým rokem pro vás každý pátek na internetu připravujeme nové vydání Senio.cz. Nyní dostáváte do rukou i jarní, celkově jedenácté tištěné číslo s výběrem toho, co jsme na našich internetových stránkách za poslední půlrok zveřejnili.

Senio.cz přináší zajímavou tvorbu seniorů, a to jak jednotlivé texty, tak i knihy, které nemají možnost jinde publikovat.

V Táboře dlouhodobě nabízíme seniorům i další aktivity. Od 27. března 2002 se konají pravidelná klubová setkání (nejprve měsíční, od roku 2004 týdenní) příznivců projektu Senio.cz. Poslední dva roky schůzky probíhají ve velké počítačové učebně Gymnázia Pierra de Coubertina.

V listopadu 2007 jsme klubovou činnost rozšířili o diskusní klub. Umožňuje aktivní zapojení všech do debaty nad nejrůznějšími tématy, která je zajímají a která si sami zvolí.

Zveme vás k návštěvě námi nabízených programů nebo našich stránek – jsou otevřeny všem neustrnulým seniorům!

Na další setkávání s vámi se těší
za tým Senio.cz

Jana Lešikarová

OSMIČKA V NAŠICH DĚJINÁCH

Píše se rok 2008. Napadlo mě, a myslím si, že nejsem jediný, co asi znamená osmička v tomto roce, co se dělo kdysi a co představuje toto číslo třeba v astrologii, či numerologii. Takže dovolte, abych začal s našimi dějinami.

V roce 1158 získal Vladislav II. od Fridricha I. titul krále za pomoc v tažení do Itálie. V roce 1178 nastoupil do čela země Bedřich, který „vládl“ v naprosté závislosti na císaři a zemi zatěžoval daněmi. V roce 1198 získal Přemysl I. dědičně hodnost královskou. V roce 1278 zahynul v bitvě na Moravském poli král Přemysl Otakar II., zvaný král železný a zlatý. V roce 1308 prý začal psát svoji kroniku Dalimil. Přišel rok 1348 a český král a římský císař Karel IV. založil v Praze univerzitu. V roce 1368 získal zbytek Slezska a několik dalších knížectví a Česká koruna se stala největším státním útvarem ve střední Evropě. V roce 1428 začaly husitské výpravy, tzv. husitské jízdy, do okolních zemí ... Přišel rok 1448, kdy Jiří z Poděbrad vybavil Prahu z katolického poručenství. O deset let později byl zvolen na pražské radnici českým králem. Uplynulo dalších deset let a uherský král Matyáš mu vypověděl válku, která skončila za deset let, kdy naši zemi vládl král Vladislav II., původem Polák. V roce 1618 byly v naší zemi zavřeny protestantské chrámy a odpůrci svolali do Prahy sněm, po němž byli z oken pražského Hradu vyhozeni místodržící Slavata a Martinic. Začala třicetiletá válka, která skončila v roce 1648 Vestfálským mírem. Naše země se pak staly na tři staletí součástí habsburské monarchie.

Dlouho a dlouho se pro nás nic významného nedělo, až přišel rok 1848 s revolucemi v Itálii, v Německu, s liberálním hnutím v Rakousku a s ohlasem v Čechách. V březnu proběhla v Praze schůze ve Svatováclavských lázních, objevili se pánové Palacký, Rieger, Brauner a novinář Karel Havlíček Borovský. Do Prahy byl svolán na červen sjezd slovanských národů v Rakousku, jeho jednání bylo přerušeno bouřemi během Svatodušních svátků, které potlačil generál Windischgrätz. A byl konec a klid ...

Na trůn nastoupil císař František Josef I. České země zůstaly v pasivní rezistenci, nezúčastnily se tzv. rakousko-uherského vyrovnání a až v roce 1918, kdy na podzim skončila světová válka, byl vyhlášen 28. října samostatný stát Čechů a Slováků a do jeho

čela se postavil Tomáš Garrigue Masaryk. V roce 1938 přišla Mnichovská dohoda. Ta způsobila, že ČSR vlastně zanikla. Druhá světová válka přinesla naděje. Samostatnost naší vlasti byla na jejím konci obnovena a teprve v roce 1948, kdy došlo v únoru k tzv. vítězství pracujícího lidu, se to dost změnilo. Trochu o Pražském jaru. To vzniklo pod tímto názvem zjara 1946 jako hudební festival. Koncerty byly zahajovány cyklem symfonických básní Má vlast a končily Beethovenovou Devátou symfonií s Ódou na radost. V roce 1968 se Pražské jaro objevilo i v politice a v životě. Pak přišel srpen a bratrská pomoc. Konec! Finito! Šlus ... Za dvacet let se Češi probudili a kolem 28. října 1988 se ukázali na veřejných prostranstvích ne v režii strany a vlády. Dnes bych byl rád, aby osmička, která nás čeká, byla jasná, čistá, milá, příjemná, optimistická atd. ... V numerologii a astrologii je osmička znakem rovnováhy. Vyvažuje potenciál a pobízí k akci. Byl bych rád a předpokládám, že vy také, kdyby šlo o pozitiva, radost a splnitelná přání.

Jana ŠTEDROŇOVÁ

POSLEDNÍ PIRUETA

Nežka už to doma nemůže vydržet. Vlastně správně Anežka, ale všichni blízcí jí tak říkali, pak když byla větší tak Neša. Dlouhý zimní čas marnila různě, ale už s ní nechtějí mluvit ani zdi, snad proto, že i s nimi si přestala rozumět a někdy na ně křičela.

Ze všech koutů na ni civí nespočet očí. Neša už dopředu ví, co jí která zeď odpoví, cítí tu nenávisť z jejich pohledů a ví, že jsou smluvené proti ní. Nakonec je jako v kleci. Na Tři krále odstrojila umělý stromek, ale druhý den ho nazdobila znovu, že do Hromnic. Kvůli sobě by stromek už dávno nestrojila, dělala to kvůli zdím, měly se dříve spolu docela rády. S tím stromkem to zdi zaskočilo, zmátlo je to, ale aby to nebylo poznat, pochechtávaly se, ale jenom jako, aby nebylo poznat, že prohrály.

Venku chodí Neša málo, ten svět za dveřmi jejího bytu je jí cizí, odešla z něho před 8 léty. Jen tak, z ničeho nic, prostě tam najednou nebylo co dělat. Minimální kontakt se světem se zdrcnul na vynesení smetí a na nákup u Karlíka. Nakupovat ke Karlíkovi chodí odjakživa, i když obchod mnohokrát změnil své jméno. Naštěstí se ho nedotknuly ani změny privatizace, ani restituce. Je to malý obchůdek, na rohu, sortiment zcela stačí potřebám, které má. Nikomu neotevřít, jen poštače, která jí nosí důchod, ze kterého zaplatí

byt, elektřinu, vodu, plyn. Jinak jí nikdo nepíše. Jen ze sociálky, protože jí vnutili nový občanský průkaz, několikrát ji navštívili, vyzvídali, jak žije, tak jim řekla, že nic nepotřebuje, ať jí dají pokoj.

Do Hromnic zbývá ještě týden, dne už přibylo a válka zdí se přiostrčila. Prozatím mlčí. Občas na ně vyplázne jazyk, ale ani na to nereagují. Ona je příliš hrdá, aby se jim vnucovala. V sobotu ráno všem zdím sdělila, že jim oficiálně vyhlašuje válku a zítra, že jim to dá písemně. V neděli, ač byl den svátečního klidu, jim předala ve čtyřech písemných vyhotoveních nótu stvrzenou otiskem palce pravé ruky, pátou kopii uložila do prádelníku pod cíchy. Umyla si palec od razítkové černi, umyla brýle a zapadla do svého hlubokého ušáku.

Čekání na odpověď nebralo konce, bylo to k nevydržení. Znovu chtěla na zdi křičet. Věděla ale, že by to byla její prohra. Také ví, že zdi jsou spiknuté se sousedy, a proto zatíná svých pět zubů, co jí zbylo, aby nekřičela. Mohli by na ni znovu poštvat ty černokněžky ze sociálního odboru, co už za ní jednou byly.

Tolik rozumu ještě Neša dohromady posbírání, aby věděla, že musí něco udělat! To už ale odněkud přiletěla spasná myšlenka zalít vánoční kaktus, na který už 2 týdny zapoměla. Kytka stojí na skřínce černobílého televizoru značky Athos. Ten je pokryt nánosem letitého prachu. Nikdy ho nezprovoznila.

Před léty jí ho donesli sousedé, že je funkční a že by ho jinak vyhodili. Byli tak šťastní, že jí udělají radost, že nemohla odmítnout. Nakonec to byla docela pěkná skříňka pod kvítka. Kdysi měla plný byt květin, ale postupně uhynuly, zbyl jen ten vánoční kaktus. Kaktus chce podlít jen malinko, nepotřebuje moc vody a v zimě opravdu jen malounko. Neša otřela i zaprášené listy kaktusu, také prach na skřínce televizoru, který už léta nebyl utřený, došlo i na slepou obrazovku.

V tu chvíli jí napadlo něco úžasného, skoro hříšného a vzrušujícího... zapnout televizor!?!... Ne ze zvědavosti, ale k vůli zdím!

Říkali o ní, že byla vždy statečná, prý i trochu bláznivá, za mlada o ní šeptali, že je čarodějka, jaguška, malá, drobná, divoká, nesmírně živá, nezkrotná, neřízená střela.

Snad proto se nevdala. Nikdy toho však nelitovala, co potřebovala se jí dostalo, chlapi se mohli za ní zbláznit, užila si. Její život byl tanec, divadlo, turné v Drážďanech, ve Vídni ... Kopelia ... Jejímu nepokojnému srdci vyhovoval svobodný styl života.

Jen jednou pocítila ten slastný i bolestný cit mateřství, jen jednou si nevěděla rady. Pod srdcem už Neša cítila tlukot nového života. Kopelia si ho však vzala. Zakázala si na to myslet a dnes už zapoměla.

Sehnuté u obrazovky, s hadrem v ruce, se jí vybavil

ten pocit zakázaného ovoce ... Ale hlavně vytočit ty zdi! Slyší, jak si začínají šeptat, i když je k nim otočena zády, vidí jak zbystřily pozornost v očekávání něčeho nezvyklého, jak se podivují, jak se radí, možná se i bojí, nakonec vždyť to jsou jen hloupé zdi.

Neška zapnula šňůru do zásuvky, provokativně s úšklebkem se podívala ke zdím v očekávání velkého vítězství. Slepá obrazovka se rozsvítila, pak začaly rychle běhat po obrazovce tenké, široké pruhy, z přístroje se ozvalo šumění, šustění pak zahučení, obrazovka silně blikla, zhasla a byl konec. Zdi se rozchechtaly na celé kolo ...

To už Neša neunesla. Křičela na zdi, mrštila po nich kaktusem i hadrem, nakonec kopla do obrazovky ... Boty, kabát, klobouk, kabelka, vyběhla z bytu. Běžela, spíše cupitala co nejrychleji mohla ve svých 88 letech, sotva popadala dech, v hrůze, aby ji běsy nedohnaly.

Najednou je na široké ulici ..., všude plno lidí, všichni někam spěchají, je slyšet úryvky hudby, dokonce Mozart, Vivaldi ... Neša si poopravuje klobouček, aby schovala prameny šedin, a proudí s tím davem, i když v rychlosti zaostává.

Taková novota, hodně z těch lidí, co potkává, drží u ucha malou krabičku. A právě ti lidé s tou krabičkou u ucha ji zdraví, dobrý den Miluško ..., zdravím tě Terezo ..., dobrý den paní Koláčková, jak se máte ... dobrý den, hodně zdraví v novém roce ... Dobrý den ..., dobrý den ..., odpovídá všem zdvořile, já nejsem Miluška, jsem Neška, tichounce dodává. No ... spletli se, omlouvá je, kdo by si měl tolik jmen pamatovat? Neša jde a jde, radostné modré dětsky rozsvícené oči.

Tolik lidí ji tak pěkně a uctivě zdraví. Jeden pohledný padesátník dokonce volá ahoj miláčku ..., Neša klopí oči studem, to nemusel, stydlivě si tiše brblá miláčku, miláčku ...

Budu si muset také pořídit tu krabičku k uchu, říká si, je to asi nová móda, místo klobouku. Unavená, zadýchaná, pramen šedivých vlasů neposlušně utekl zpod klobouku, její kroky už necupitají, jsou šouravé, uškrpané, ale ta slastná euforie i dav ji unáší. Jde, jde ... Uděláte si na mě čas? ptá se prošedivělý muž ..., kdy se zase uvidíme, ptá se pěkná blondýnka ..., stavte se na kafe ..., zítra, odpovídá Neša ..., zítra ..., děkuji za pozvání ..., a míjejíc zamává ... Ano, zítra ..., už teď se nemůže dočkat. Zvrátí hlavu jako v tanci a roztočí se jako v piruetě. Ještě slyší, co se tady ... a ten zbytek, ta bláznivá stará ... už neslyší ... Už zítra ... Divoká roztočená pirueta, závrať, obloha je stále blíž, křídla andělů jsou něžná, cherubíni zpívají ...

František BAŽURA

CAUSA EDUARD CUPÁK

V deseti letech mu nacisti popravili tatínka. Možná právě to byl okamžik, který nastartoval budoucí proměnu z útlého křehkého chlapce v člověka pevných zásad a občanské statečnosti. V jeho herecké profesi se tyto vlastnosti odrazily v mimořádné pracovitosti, odmítání rolí v angažovaných kusech, ať už byly na divadle, v televizi, ve filmu nebo v rozhlasu, a v zodpovědnosti za svou práci. Citlivost mu však zůstala po celý život; promítl ji do svého způsobu herectví. Bylo vnitřně emotivně nabitě, jakoby nervní, s energií někde hodně hluboko, bez velkých gest, s důrazem na každou hlásku a slovo.

Eduard Cupák pocházel z brněnské čtvrti Řečkovice, kde se 10. března 1932 narodil. Když v deseti letech osiřel, hodně se upnul na maminku, která mu jeho lásku vrchovatou měrou opětovala. Četla mu a kupovala knížky, chodila s ním do divadla, nejprve loutkového a posléze do kamenného. Eduard byl z divadelního prostředí unešený, a tak, když v roce 1947 ukončil měšťanku, hlásil se na dramatické oddělení Státní konzervatoře v Brně. Maminka mu nebránila ...

Mimo řadu

Na škole byl jedním z nejlepších, mimořádný, a to nejen ve svém ročníku. Cupák však vyčníval v době, která mimořádnost příliš netolerovala. „Mimořádný“, ve smyslu „mimo řadu“, byl i ve svém soukromí. Byl sice citlivý a jemné povahy, ale nikdy neměl problém s upřímností a nezakrýváním čehokoli. Proto mu nepřípadlo, i v tak zlé době, jako byla ta na počátku padesátých let, příliš skrývat svou náklonnost k mužům. Homosexualita však byla tehdy

protistátním činem. Spolužáci, organizovaní v ČSM, napsali na Eduarda udání ... Následoval výslech Státní bezpečnosti, a snad proto, že brněňští komunisti měli tenkrát dost práce se „spikleneckým centrem v čele s Otou Šlingem“, propustili ho. Ale samozřejmě ne jen tak. Zakázali mu hostování ve Státním divadle v Brně, vyrazili ho těsně před absolutoriem ze školy a rozhodli umístit ho do těžkého průmyslu, do fabriky v Kuřimi. Ve Státním divadle se mu dobře hrálo, ale budiž ... Neměl diplom ze školy, ale nějak se snad uplatní, a to i přes to, že mu také zrušili slíbené angažmá v Uherském Hradišti... Ale mladého a citlivého Cupáka by práce v těžkém průmyslu, mezi drsnými chlapy a sprostými ženskými, navíc pod slídičskými zraky „uvědomělých“, jistě zcela zničila.

V Praze měl naštěstí dobrého kamaráda Mirko Maršálka. Ten za Cupáka intervenoval u „filmového básníka“, režiséra Václava Kršky. Podle Maršálkových vzpomínek Krška nejdříve nabídl statování v komparzu, ale během konkurzu na roli Josefa Thomayera režiséra natolik zaujal, že mu nabídl roli hlavní. „Musíte se jí ale do zítřka naučit“, vybídl mladého herce Krška. Paměť měl Cupák po celý život per-

fektní. Vypráví se, že se učil nazpaměť i role do rozhlasu a televizních Večerníčků. Papír před sebou ho prý vždy svazoval. U Kršky pak hrál ještě v několika filmech, z nichž nejslavnější jsou jistě Měsíc nad řekou a Stříbrný vítr. Především díky těmto dvěma filmovým titulům se stal filmovou hvězdou mladých lidí. Nevykřikoval totiž budovatelská hesla z filmového plátna, ale mluvil jazykem zamilovaných romantiků; díval se zasněným pohledem do snových dálek, místo aby zíral pološilněma očima do světých zítřků.

Ve svém hereckém životě byl dvakrát v divadelním angažmá. V roce 1953 nastoupil do Městských divadel pražských, kde však neměl zpočátku tolik příležitostí. Mluvílo se o vzájemných nesympatiích s šéfem MDP Otou Ornestem. V roce 1959 přechází do Divadla S. K. Neumanna, ale podle vzpomínek jeho herecké kolegyně Jany Štěpánkové, „to bylo pro něj moc komunistické divadlo“, i když zde vytvořil například velkou postavu Cida v duetu právě se Štěpánkovou jako Chiménou. Po dvou sezonách se vrací opět do Městských divadel pražských, aby pak na konci sezony 1967/1968 navždy odešel ze stálého divadelního angažmá na volnou nohu.

„Každý zlý, k něčemu dobrý“

Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let hraje sice průměrně v jednom filmu ročně, ale v televizi jde z role do role. Televize je vůbec k jeho typu herectví vstřícná, protože se v ní spíše „unese“ Cupákovy hraní hlasem, herectví vycházející jako by zevnitř, s důrazem na slovo, trochu „takové to divadelní“, ale bez vnějších teatrálních gest. Film totiž začal od šedesátých let upřednostňovat spíše civilní herectví, jakým mistrovsky vládl například Rudolf Hrušínský.

Do těchto Cupákových šťastných televizních let zasáhl opět komunistický režim. Cupákovy přátelé vzpomínají, že si zřejmě „někde pustil hubu na špacír“, a to se doneslo k tehdejšímu televiznímu bossovi, obávanému Antonínu Dvořákovi. A Cupák dostal distanc... Na prahu čtvrté dekády svého života, na prahu svého hereckého vrcholu.

Jak se říká „každý zlý, k něčemu dobrý“. Jeho hereckým domovem se stal rozhlas. Byl bez nadsázky nástupcem Karla Högera, jehož nádherný hlas kraloval v rozhlase a na gramofonových deskách s mluveným slovem do roku 1977, kdy Höger zemřel. Své síly spojil Cupák především s rozhlasovou legendou, režisérem Jiřím Horčičkou, a vytvořili spolu několik nezapomenutelných inscenací, patřících dnes do zlatého fondu Českého rozhlasu (rozhlasové seriály

Vojna a míra, Cirkus Humberto a Let do nebezpečí, hlasově náročného Lunina, Číslo 3711 a několik dalších). Cupák měl nesmírně bohatý výrazový rejstřík a krásný tvárný hlas...

„No tak budu pít rum...“

Když Cupákovi pomalu končil zákaz činnosti z počátku sedmdesátých let, vznikla Charta 77, následně byla rozpoutána nenávistná kampaň Rudého práva a umělci přišli s angažovanou odezvou v Národním divadle a Divadle hudby, známou jako Anticharta. Nepěknou podívanou ze zlaté kapličky tehdy přenášela 28. ledna večer televize a Eduard seděl v křesle svého malostranského bytu, popíjel a pokuřoval. Mirko Mašálek vzpomíná: „Eduard dostal na ten mítink pozvánku s číslem, ale nikam nešel. Byl jsem u kluků večer a koukali jsme na tu hanbu v televizi. Povídám mu: Tak od zejťka máš druhej dištanc, je ti to jasný. Odpověděl mi: No co, tak nebudu pít myslivce, ale rum. Distanc však tentokrát nedostal. Moc měla asi tenkrát víc starostí s chartisty a Eduard dokázal, že to šlo - nepodepsat.“ Po roce 1989 si z tohoto občansky statečného postoje, spolu s dalšími z té malé hrstky statečných, neudělal trafikku; na rozdíl od jiných „statečných a režimem perzekuovaných“.

Cupák s herečkou Jaroslavou Adamovou byli velcí přátelé. Svě dlouholeté přátelství nádherně zúročili v divadelní inscenaci režiséra Ladislava Vymětala Drobečky z perníku, amerického dramatika Niela Simona o „vyléčené“ alkoholičce a jejím sousedovi, homosexuálním neúspěšném herci. Bylo to v roce 1982; paní Adamová vzpomíná: „Nechtěl to dělat. Vymětal ho samozřejmě chtěl a já taky. S nikým jiným jsem to dělat nechtěla, jen s Edouškem. Bránil se tomu, že homosexuál přece nebude hrát homosexuála. Nakonec svolil a hráli jsme to mockrát a s velkým úspěchem. Škoda že to tenkrát televize nenatočila...“

Konec

Na počátku sedmdesátých let objevili lékaři u Cupáka plicní potíže a okamžitě mu zakázali kouřit. Tak jako měl jinde silnou vůli a dokázal čelit nemálo překážkám, tady ji neměl. Nedokázal si odepřít až osmdesát cigaret denně. A cigarety chutnaly o to víc, když je prokládal skleničkami s alkoholem. A k osmdesáti cigaretám... Herečka Libuše Geprtová jednou o tom řekla: „Komunisti se na Edovi hodně podepsali a proto asi pil víc, než musel.“ Tělo odolávalo a bránilo se přes dvacet let. Na počátku devadesátých let, kdy mohl Cupák naplno

a svobodně hrát, bez omezování a zneprůjemňování života komunisty, udeřila nemoc nejsilněji. V únoru 1996 se jeho stav prudce zhoršil a musel do nemocnice, kterou poslední roky razantně odmítal. Objel jich za ty poslední měsíce svého života několik. Nakonec skončil na Bulovce. Pan Václav na toto smutné období vzpomíná: „... už nemohl mluvit, jenom psal. Chodil jsem za ním sám, žádné jiné návštěvy nechtěl. Na Bulovce mě k němu tři neděle nepustili. Pak ale potřebovali, abych ho povzbudil, protože jim řekl, že už nechce žít. Ostatně při životě ho držely už jen umělé plíce. Byli jsme tam den před Edovou smrtí s Jarkou Adamovou. Pořád chtěl už jenom umřít.“

Eduard Cupák podlehl těžkému plicnímu onemocnění v neděli ráno 23. června 1996. Popel byl na přání zesnulého rozptýlen na loučce hřbitova na Malvazinkách.

Eduard Cupák patřil k té generaci herců, která přistupovala k herecké práci zodpovědně, s plným nasazením a s vědomím, že si za svou práci stojí. Na otázku, v čem by dnes Cupák hrál, odpověděl jeho celoživotní kamarád Mirko Mašálek: „Asi by dělal jen v tom rádiu. Ale možná by se na všechno v Praze vykašlal a pěstoval na mlejně slepice...“ (*redakčně zkráceno, celá verze na www.senio.cz*)

Ivana ŠMAHELOVÁ

VÁŽENÍ, NELEŽME DOMA!

Se skupinkou přátel seniorů jsme se vydali do lázní. Přesněji do Jánských Lázní. Bylo to prima. Nenáročná túry (v našem podání spíše procházky) jsme absolvovali okolo místa našeho ubytování. Měli jsme nádherný výhled do krajiny na Krkonoše! Nádhera. A pro seniory a skupinu nám nabídli zajímavé výhody – například jsme chodili do relaxačního vyhřívaného bazénu s protiproudem zdarma. Doporučuji i vám. My pojedeme zase. Květen je mimo sezónu, ceny jsou příznivé, a tak vyrazíme.

KOMUNIKACE

Nemám ráda dálnice. Vadí mi to množství aut, spěch, předjíždění. Jezdím mnohem radši klidnou sedmdesátkou - osmdesátkou - kterážto rychlost mi vyhovuje nejvíc - nejraději tedy po vedlejších silnicích. Městečky, vesnicemi, lesy, kolem polí a luk.

Takto jsem jednou jela líbeznou českou krajinou po silničce, která se kroutila sem a tam, zalita sluncem, obklopena svěží zelení, barvami i pohodou časného léta. Pomalu jsem se blížila k cíli své cesty, když před prvními domky větší obce upoutala mou pozornost dopravní značka s přikázanou rychlostí rovnající se rychlé chůzi, doplněná výrazným nápisem, který zřejmě na jaře zapomněli sundat:

VNITŘNÍ KOMUNIKACE SE V ZIMĚ NEUDRŽUJÍ

Zmírnila jsem na požadovanou rychlost, ale přečtené mi utkvělo v mysli.

Vždyť je to v kopci, jak to tedy v zimě dělají? To tady půjčují sáně, sněžnice, nebo se městys nějak objíždí? To se tady, v těsné blízkosti velkého města nenajde technika, která by upravila alespoň průjezd obcí?

Auto poskakovalo po hrbolech, propadalo se do nerovností dlažby, a jak se tak pomalu sunulo vpřed, uvědomila jsem si, že nápis nehovoří vlastně jenom o zimním období. Stačí se podívat a procítit tu zanedbanou, nerovnou, místy propadlou, v dávné minulosti drobnými kostkami vydlážděnou cestu, spravovanou četnými nepravidelnými nálevy asfaltu, který už je posetý vyláčenými prohlubněmi. Jedu pomaloučku, snažím se vyhnout nejhlubším proláklínám, prodrncávám se tou ubohou ulicí až k hlavní křižovatce u místního kostela. Tam, k mému největšímu překvapení, spatřím žlutočerný zpomalovací pruh, takzvaného „ležícího policajta“...

Proboha proč to je tady, kde víc už ani zpomalit nelze?

Je to snad proto, že už i jinde ten retardér mají ...? Byl to příkaz, nařízení? Nebo se takto mohla za levnější peníz odškrtnout někde v kanceláři kolonka úprava silnice? Nebo „policajta“ schvaluje a financuje jedna instituce a opravy silnic další?

Zdá se, že cedule před městem upozorňuje oprávněně, že v té obci se opravdu vnitřní komunikace neudržuje.

Možná, že jakákoliv...

Jaroslava LUTOVSKÁ-

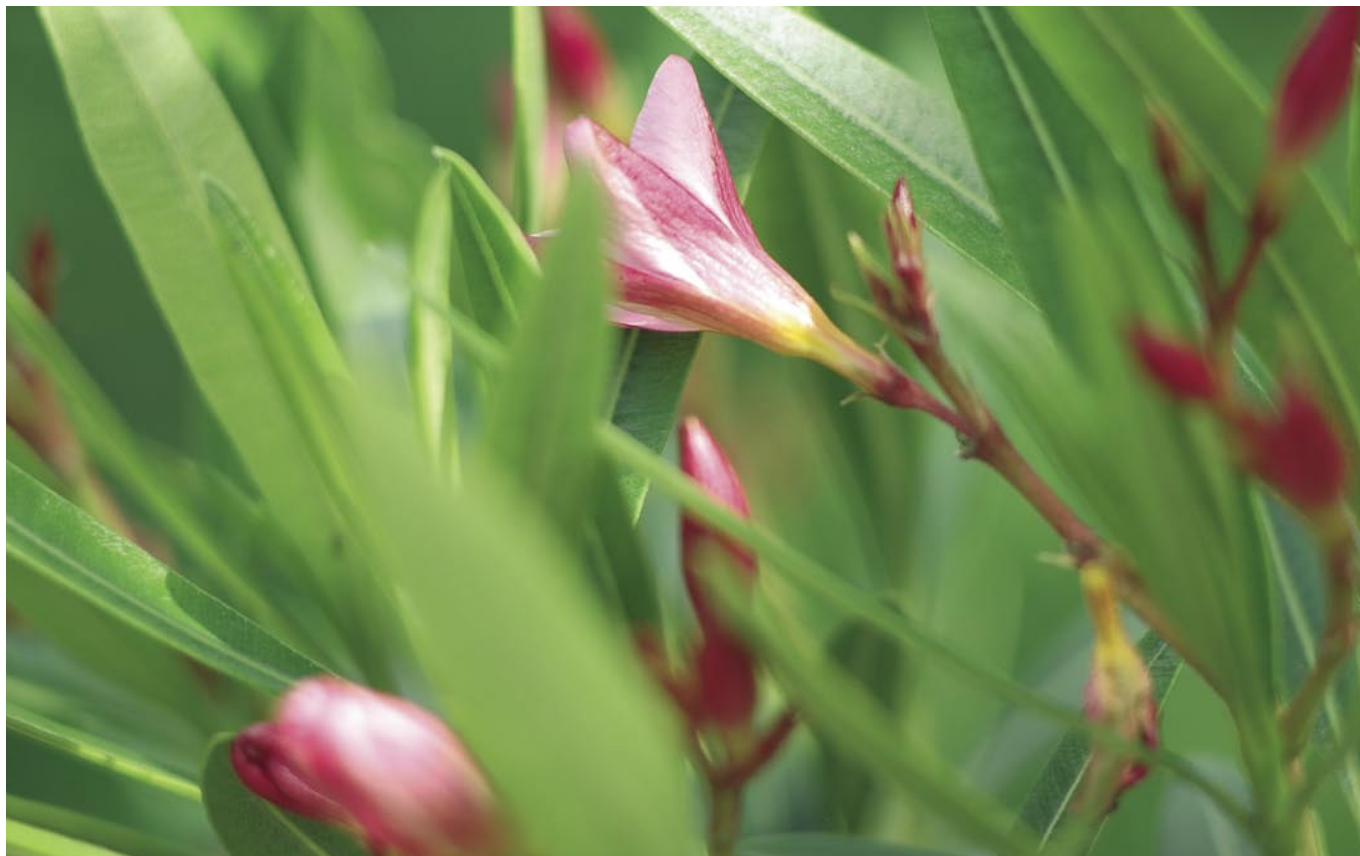
MRAVY PŘIMĚŘENÉ

V minulosti byla zcela jistě nejdůležitější známkou na vysvědčení známka z chování – tedy jak se dříve říkalo – z mravů. Do školního roku 1884/1885 stačily tři stupně, o dva roky později se zřejmě zjistilo, že by bylo lépe mravy ohodnotit širší škálou známek, a tak přibyla i čtyřka. Na vysvědčení jste tedy mohli v té době dostat:

- 1 – mravy úplně přiměřené
- 2 – mravy přiměřené
- 3 – mravy méně přiměřené
- 4 – mravy nepřiměřené

Dovoluji si vám předložit volné vyprávění o mezilidských vztazích a také krátké nostalgické vzpomínky z dětství doplněné citacemi z knih doktora Jiřího Gutha-Jarkovského vydaných pod společným názvem Společenský katechismus. Čerpám z knih vydaných v řadě Ilustrované katechismy naučné, které vydávalo nakladatelství HEJDA & TUČEK v Praze II, Karlovo náměstí č.p. 26 ve dvacátých a třicátých létech minulého století.

Obzvlášť mě zaujal Díl II. této nádherné knížečky, který nese hrdý název – Mezi lidmi a s lidmi aneb Poznámky a úvahy o tom, kterak obcovati s lidmi vůbec a za různých okolností a s různými lidmi zvláště tak, aby styk byl nám a jiným milý a příjemný.

Velmi mě zaujal fakt, že úvahy a doporučení stará bezmála 100 let jsou velice aktuální a jakoby stále hovořily i přímo k nám do našeho „odlidštěného“ 21. století. Posudte, prosím, sami:

„Jsou tři stěžejní síly, které ovládají společnost lidskou celého světa: rod, bohatství a inteligence.

Přes všechny snahy moderního člověka, který hledá svoji sílu toliko sám v sobě, hraje dosud rodokmen ve společnosti lidské úlohu vedoucí a bude ji hrát ještě do dob nedohledných. Neběží tu jen a výhradně jen o rody panovnické, které kácí se se svých trůnů tak, jako se kácely od pradávna, sílu rodu cítí nejen šlechtic, který na základě svého erbů domáhá se a dosahuje vlivného postavení, cítí ji i celé rody úřednické, rody selské, a posléze i syn a vnuk vynikajícího spisovatele, který jenom proto, že je potomkem toho velikána, bere podporu literárního spolku, nebo stipendista, požívající nadace předka dávno, dávno zesnulého. Snad vymizí někdy privilegia nynějších rodů, vlny vzrůstající se demokracie, všecko nivellující, smetou snad nynější šlechtu, jako sem tam již se stalo, ale než se to stane, - přijdou rody jiné, pod jiným titulem a jinou rouškou a stará píseň počne od začátku.“

Dodnes nechápu proč, ale jako čtyřletou se mě rodiče pokusili dát do mateřské školky. Nebyl k tomu jediný rozumný důvod, ba naopak vše hovořilo proti tomuto hrůznému činu. Doma se o mě staral děda

Jaroslav, který byl velmi vzornou chůvou. Dbal na mou naprostou čistotu, na zdravou pravidelnou stravu, na zdravý pravidelný spánek, na nejméně hodinu zpěvu denně a také na vydatnou dávku fantazie a historických příběhů.

Když jsme se s dědou dozvěděli o úmyslu mých rodičů, byli jsme oba upřímně zděšeni, ale nikdo z nás si netroufl odporovat. Ve chvíli, kdy si děda všiml, že mé zoufalství nabývá nebetyčných rozměrů, pošeptal mi do ucha, krátce před tím, než mě maminka odvedla do školky: „Kdyby se ti tam, Jájinko, nelíbilo, tak přijď domů, já tady na tebe budu čekat.“ Byla jsem dopravena do školky a z rohu tzv. „herny“, se zády krytými zdí, jsem sledovala „cvrkot“. Hned po odporové svačince – tvaroh bez chuti s okoralým chlebem a přeslazenou teplou vodou – jsem došla k závěru, že tady opravdu nemám co pohledávat a nenápadně (po anglicku) jsem se vytratila. Aniž by si toho kdokoli všiml, jsem se oblékla a v bačkůrkách opustila budovu školky.

Můj orientační smysl však ještě nebyl tak vyvinutý a tudíž jsem se nevydala k domovu, ale přesně na opačnou stranu. Zděšená učitelka mě chytila až na hrázi rybníka Jordán, asi tak kilometr od školky ... A jak to celé dopadlo? Do školky jsem už nemusela ... botkami z toulavého telete bych zneuctila rodinu. Byla jsem šťastná a děda byl snad ještě šťastnější. Příběh se dostal do rodinných análů a maminka

jím úspěšně obšťastňovala všechny mé nápadníky. Jako bonus přidávala citát. Na otázku: A co se ti tam, Jájo, nelíbilo? Jsem prý odpověděla: Ty děti tam strašně řvaly, až se mi z toho kroutila ouška ... A pan doktor Guth-Jarkovský dále říká o síle rodu: „Lidstvo vezdy bude uctívati potomstvo velkých a vezdy bude se domnívati, že i ono jest velké. Je to jeho odvěký klam, tak jako do skonání světa bude se mu zdáti, že hůl do vody ponořená je zlomena, nebo že země stojí a slunce se pohybuje.

Jenom že klam ten přece má svůj důvod, třeba ne všeobecný, ve přírodě, její dědičnosti a jejím atavismu: klame-li syn, neklame vnuk. I kdyby nerozhodovalo v rodu jméno, erb a zvučný titul, bude vždy rozhodovat ušlechtilost rasy v nejširším slova smyslu.“

Moc ráda čtu a baví mě probírat se v odložených knížkách. Při návštěvě Prahy jsem objevila maličký antikvariát, a tak jsem potěšeně vyrazila na lov. Regály v uzounké místnosti doslova přetékały. Knížky byly i v krabicích na zemi, na stolech i pod stolem a já mezi nimi ztratila pojem o čase.

Najednou přede mnou defilovaly tituly mého mládí a dětství. Hned vedle poesie pro děti od Jana Čarka nastavoval svou vazbu Malý Bobeš, Robinson Crusoe a Timur a jeho parta vystrkovali do popředí Tři mušketýry ... Při pohledu na Honzíkovu cestu, Ferdu Mravence a Stínadla se bouří, se mi vrátily vzpomínky na dobu čtení při baterce pod peřinou. A také stovky zhltaných titulů. Když jsem byla nemocná, můj děda vybral svoji i naši knihovnu a půjčoval mi knížky i od sousedů.

Jako správný knihomol jsem totiž měla přelouskanou domácí dětskou knihovnu i (potají) knihy pro dospělé. Celé to moje přeřabování bylo korunováno úspěchem: vystrachala jsem knížku Dar jitra prvního od Jarmily Loukotové, kterou jsem oplakala o stěhování. Určitě bych našla i další perly do své sbírky, ale čas byl neúprosný. Za poklad jsem zaplatila celých 30 korun a spěchala na vlak. Do svého čerstvého úlovku jsem se začetla už při výjezdu ze stanice.

Mrzí mě, že dnešní děti už tolik nečtou a raději se na příběhy dívají. Pro mě bylo dětství s knížkou únik od reality a můj vlastní svět fantazie, který si umím užít dodneška. Raději než na filmovém plátně nebo na obrazovce si vychutnám příběh v knížce – s vlastními představami. Stejně to, k mé velké radosti,

Vtip je náhlá svatba dvou myšlenek; před jejichž spojením nikdo nevěřil, že se k sobě hodí.

Schmidt

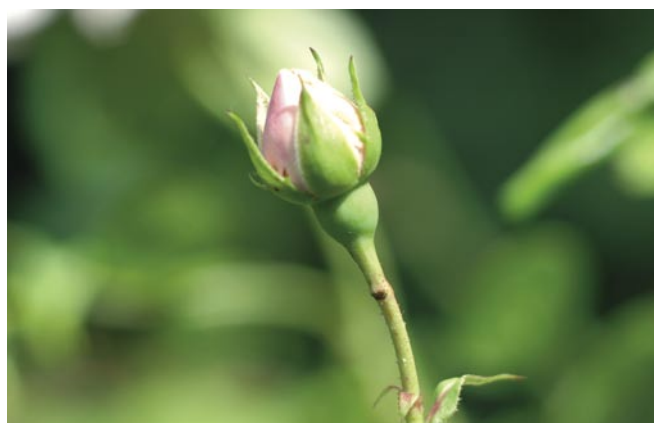
dělá i moje dcera. A jak jste na tom vy? Čtete rádi nebo se v uspěchaném světě raději necháváte bavit filmaři? Není škoda nechávat vlastní fantazii la-dem?

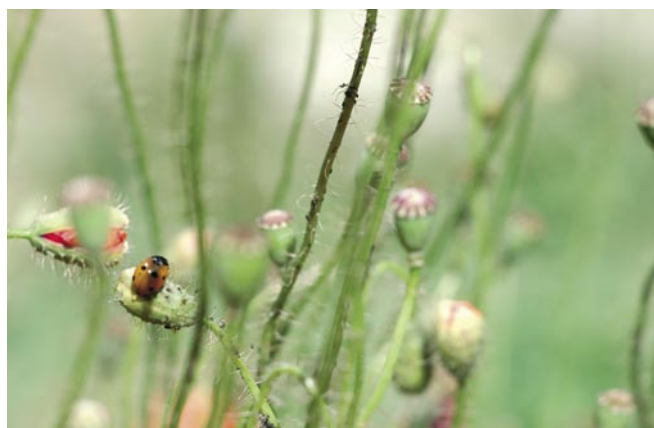
Antonín MIKOLÁŠEK

K HISTORII SAUNY A SAUNOVÁNÍ V ČESKU

Když tak ležím pod dřevěným stropem naší sauny, říkám si, kde ses tu vzala, holka milá, a hned si myslím, že mohu odpovědět. Jsem v letech, kdy je již na čase, abych se s respektem k běhu života a jeho očekávaným nástrahám konečně podíval blíže na více než půlstoletou historii svého vztahu k sauně a saunování a podal jakési vyúčtování v této kauze. Rád bych tak učinil z věcného pohledu, poskládaného z jednotlivých osobně zažitých událostí a podle uschovaných dokladů. Nepopírám, že jsem snad měl i jistý podíl na jednotlivých částech rozvoje saun a sanování u nás, jsem tomu rád, ale nepyšním se, vždyť jsem se jen snažil otevřít už pootevřeně dveře. Jestli někdy někoho přesvědčil o efektu a smyslu saunování - byla to vždy sauna sama!

Pro pobavení publika využiji nadsazeného příoměru

jednoho nadšeného saunofila, který mě kdysi v době prapočátků saunování u nás charakterizoval jako „anděla sauny“. I když jsem si nebyl jist, co tím myslel, vzpomínka na tento výrok mi vždy vyvolává chápavé pousmání nad tím, jak saunová lázeň dokáže beze zbytku omámit i zdravý úsudek a stát se jakousi „saunařskou vírou“. Nicméně mi dnes tato nadšázka vlastně poskytuje možnost pasovat se právě do tohoto pomyslného nadletu a nadhledu, abych se mohl podívat na vše a na všechny (pokud jsou k dispozici doklady), kdo se od počátku a hlavně za první republiky i za následných dob totality nejen snažili, ale skutečně přispěli rozvoji saunování u nás. Rozhodně a naštěstí jsem nebyl sám „nosičem saunového světla“, přísluší-li tato funkce andělům.

Předem žádám čtenáře, aby pochopili tento můj záměr jako vyloženě subjektivní pokus o sice objektivní, ale vždy jen částečný příspěvek k historii sauny a saunování v srdci Evropy, rozhodně ne jako samolibé určení nebeského místa, kde bych zatoužil nakonec se octnout! Vždyť tomu právě může být naopak. V jedné sauně - milé mému srdci a příjemné mé kůži - vévodila stěně nad pecí věrně vyvedená čertova hlava nejen jako vyústění vodovodu k nárazu parou, ale i jako žhavá prognostická připomínka „pekelných“ muk, kterých si my, hříšní saunofilové, mějme vychutnat raději již zaživa, snad abychom

si lépe zvykli. Dostí však těchto „nadzemských či podzemských“ představ. Sauna a její saunová lázeň jsou čistě zemité reality a saunování je jejich nepochybně fyziologické dítě a nic jiného. To mi dává oprávnění vidět v tuzemských novohistorických saunoslovných komoditách objekt, o kterém bych chtěl co nejvíce objektivně říci. Nepopírám, že nutně půjde o „střet zájmů“ – mám k saunování právě tak osobní vřelý vztah, jako ono jej má – pochopitelně daleko vřelejší – k mé celoživotní zdravotní kondici.

Svůj výklad svěřím mému pomyslnému obrazu – saunologu M. Budeme spolu i rozprávět a to mi dá možnost jeho počínání i občas kritizovat. Nechám na něm, jak se chce zabývat saunou a saunováním z hlediska jejich společného zrodu a vývoje v celém bývalém Československu. Tu nelze nikdy pominout zejména z důvodů dnešních rozmanitých vztahů mezi Čechy a Slováky, ke kterým patřila i vzájemná výměna a využití odborných poznatků o saunování a úzká spolupráce při jejich šíření. Pro rozvoj saun v celém tehdejší Československu, a tedy i v českých zemích, byl a je podíl slovenských saunologů a saunofilů nepopíratelný a snad i naopak. Po politickém převratu a rozdělení státu jde sauna v obou nových státech svými národními cestami. Saunolog M. si asi netroufne posuzovat současnou slovenskou

ŠEDESÁTNICÍ

část historie sauny a saunování v obou zemích, pomohu mu však shromáždit aspoň některé doklady o současném vývoji v Česku a budu v koutku duše doufat, že se vždy nalezne někdo více fundovaný, než my oba, kdo se k mnohatisícileté tradici sauny a saunování ve Finsku a nedávno i u nás nejen přizná, ale i přidá k ní i svou historiografii. Omlouvám se, že ve svém vyprávění budu klást důraz na cestu od osobního subjektivního prožitku ze saunové lázně k pokud možno objektivnímu poznání jejího účinku. Cestu, na níž začínal M. jako překvapený novo-pečený lázeňský sekundární lékař, později i „saunofil“ a na které nakonec skončil jako – řekněme – nezávislý „saunolog-amateur“ v Česku. Domnívám se, že můj osobní příběh se saunou může být aspoň skromným příspěvkem k její místní historii. Na čtenáři pak záleží, jak vše přijme. *(pokračování na www.senio.cz)*

Vážení šedesátníci, to oslovení má dvojitý význam. Je vám kolem šedesáti a zároveň jste prožili mládí (mám na mysli to bouřlivé a nespoutané) v šedesátých letech. Jsem jeden z vás a napsal jsem o tomto období mého života román, o kterém vás chci informovat a těm, kteří si ta léta chtějí připomenout, ho doporučit. Román se jmenuje „Tančili jsme holanďana aneb zlátnoucí šedesátá léta“. Pamatujete? Víte, je nás mnoho, a často mám pocit, že dnešní mladí lidé jsou až příliš draví a automaticky nám dávají žlutou kartu za to, že jsme žili v totalitě a rádi by nás viděli někde na periférii společenského dění. Proto jsem tu knihu napsal, aby se otevřela Pandořina skříňka šedesátých let. Názor ať si udělá každý sám. Více o knize najdete na stránkách <http://www.jpasek.estranky.cz/>

Petr MUSÍLEK

MEDAILE ZA VYTRVALOST / A MEDAL FOR PERSEVERANCE

Knihy našeho dlouholetého spolupracovníka pana Petra Musíla, publikovaná již od dubna 2005 na www.senio.cz, nyní i v exkluzivní dvojjazyčné – česko-anglické tištěné verzi.

Vydalo nakladatelství Mezera koncem roku 2007 s touto charakteristikou: „Mile a čtivě podané úvahy starého psa, který se s někdy chytře úsměvnou, někdy až filozoficky laděnou kritikou opírá o člověka a lidstvo jako takové - se všemi jeho nešvary, takzvanými správnými představami o tom, co je správné a co špatné, jak žít, jak se chovat – v protikladu s psi „jednoduchostí“, oddaností a logikou. Z tohoto kontrastu pak vznikají myšlenky a asociace, nad kterými je příjemné, ale i užitečné se zamyslet. Kouzlo textu tkví v jeho jednoduchosti, která dokáže odzbrojit, a z ní přirozeně se odvíjející poetiky, která přinutí bez jakýchkoli apelů člověka zpomalit a (možná po dlouhé době) se upřímně usmát na svět kolem něj.“

Marie ZAJÍČKOVÁ

ČERVOTOČÍ SOUŽITÍ

*V noci přišla návštěvou
prazvláštní společnost,
nebo tu již bydleli
mimo moji pozornost?*

*Ukrytí ti maličci
v nočním tichu hlubokém,
slyším jenom lupání
obraz mají domovem.*

*Červotoči cesty točí
hlavou do stěn bouchají
to, aby se neztratili
moudré knihy říkají.*

*Jejich zvuky v nočním tichu
jsou docela příjemné,
často spolu ponocujem
do půlnoci, do jedné.*

BEZDOMOVEC

*Bezdomovec
venku stojí, deštěm zmáčen
ruce prázdné
bez lahváče*

*Kdyby se jen lépe učil,
možná by mu někdo půjčil
stovku nebo tisíce.
Teď je dítě ulice...*

*Přátelé ho nepozdraví,
podlomeno má už zdraví.
Mezi prsty puchýře,
jídlo jí bez talíře...*

*Nemá ani šat náhradní,
Kde zůstal ten frak parádní?
Stojí tiše na nádraží,
hledí na vlak,
slunce praží.*

*Oděv zvolna mu usychá,
muž si povzdechne do ticha.
Náhle ho ruka pohladí,
před ním stojí jeho mládí...*

*Už ho drží za ruku:
„Tys mne učil azbuku!“
Dcera si ho v davu našla,
vrací se mu sláva zašlá.*

*Úsměv zdobí jeho tváře,
dívá se do kalendáře.
Je dnes přece slavný den,
to, co bylo,
je jak sen.*

*Vrásky se mu náhle ztrácí,
domov se mu přece vrací.
Už nepláče na rynku,
dcera šeptá:
„Tatínku“*

Internetový portál SENIO.CZ | Na internetu vychází týdně, v tištěné podobě dvakrát do roka (květen/listopad) | Odpovědná redaktorka Jana Lešikarová | Vydavatel: NADACE SENIO, Dlouhá 325, 390 01 Tábor | IČO 260092743; DIČ CZ260092743 | Evidenční číslo MK ČR E 16220 | ISSN elektronické 1213-8177 | ISSN tištěné 1801-4771 | Místo vydání Tábor | Telefon redakce +420 381 210 441, fax +420 381 210 440 | e-mail redakce@senio.cz | © Senio.cz – NADACE SENIO.